

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

1 De libertate & seruitute in genere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

Arque iure codicis, in adoptionem extraneo datus, retinet iura patris naturalis. *l. cum in adoptis. C. de adopt. §. sed hodie, eod. apud Just.* & alia contingunt neque civilis ratio vel fictio, quod iuris sanguinis est, immutare potest. *Liura sanguinis, de reg. ur. in P. l. ius agnationis, de pact. in P. l. eas, de cap. dim. §. si de iur. nat. c. i. §. Quod*
 27 & † in brutis relucet, siquidem id verum est, quod Theodoricus Gothorum rex Symmacho scribens ait. *Cassiod. lib. 2. variar. epist.* Perdicibus hunc esse morem, ova perditia per alterius matris damna refarcire, ut adoptione alienæ sobolis, incommoda suæ reparent orbitatis: verum nati mox ubi fiduciam habere ceperint ambulandi, in campos exeuntes cum matre, ut fuerint materna voce commoiti, ouorum suorum genitricem potius petunt, quamuis ab alia fertilius fecibus educentur. † Inter † Langobardos seu Iustabres olim quoque adoptandi obtinuit mos, sed paulo diuerso ritu, quam Romanis esset, nempe detensione capilli facta adoptati per eum, qui adoptaret: ut planum fit ex verbis Pauli Diaconi *lib. 6. de gest. Langobard. cap. 15.* que huiusmodi sunt. *Circa hæc tempora Carolus Pipini filius Francorum rex. filium suum ad Luitprandum regem Langobardorum misit, ut eius iuxta morem capillum susciperet, qui ei casarium incidens effectus pater est, multisq. regis muneribus donatum genitor remisit.*
 29 † Neque † enim aliquando Franci ignorarunt usum adoptionis, tunc licet ex eo, quod Tricemius *lib. breuia. annal. Franc. in rege §. 2. referat,* quod Clodouei anno septimo Sigibertus rex Galliarum in Austrasia filius Dagoberti anno Domini 632. adoptauit Hildericum filium Grimaldi Maioris datus, in filium, & regni successorem. Hebrei quoque antiqui, & posteri adoptione vii sunt, ut legitur apud Iosephum *antiqu. cap. 15.* Abrahamum adoptasse sibi in filium, natum ex fratre suo Aaramo & germanum uxoris suæ Saræ. Apud Assyrios etiam adoptandi antiquissimum fuisse morem tradit Berofus, *lib. 5. de forationis eadem ferme apud Diodor. Sicul. lib. 4. Biblioth. loquens de tertio rege Babilo-*

nia Nino. Eadem tempestate Dionysius Hammonis filius, armis sumtis Regem & Camefenum regno paterno pellens, & secum Osirim retinens, in filiumque adoptans, cum a patre suo Hammonem Iouem cognominauit, ut a magistro Olympo Olympicum, eique totius Egypti regnum tradidit. Eodem anno virgo Pallas apud Tritonidem lacum infantula exposita, ab eodē Dionysio Ioue Lybico etiam cognominato adoptata in filiam fuit, quæ omnem militiam prima Lybicos decuit. Inter Grecos & receptam monet Plutarch. *in vit. Thes.* dum ait a Pandide Argem, ab Aegeo Theseum, vnde ei nomen, adoptatam. Et lex exitat Platonis, *lib. 9. de legibus.* ut qui plures liberos haberet, vno retento non habentibus alios in adoptionem daret. † In † Gallia tamen, inquit Mafuerius *in tit. de probation. §. item si defunctus.* filii adoptiui non succedunt adoptantibus, quod & firmat Guillelmus Benedictus *in repet. cap. Raynuius, in verb. §. uxor. nom. decis. §. num. 197.* Tiraquel. quoque *tract. de retract. gl. §. 1. qui & illis non competere ius retractus gentilitii tradit.* Quamuis vt extranei, si instituantur, possint succedere, non enim prohibitum est, *l. extraneum, de hered. instit. C. §. fin. cod. tit. apud Iustinianum.* extraneum heredem facere. Ceterum hodie non vtimur iure hoc adoptionis, neque quod quis nutriet alienos liberos, erudiat, foueatque vt suos, ideo pater eorum vel illi filii dicuntur. Fuit enim & semper etiam tum, cum adoptio frequens, inter adoptatum & alumnum discrimen: si quidem adoptatum vel instituere vel exheredare, vt filium, necesse erat, & legitimam ex lege relinquere saltem, *l. arrogator, de adoptio. in Par. in alumno,* quantumuis quis promiserit, vt filium habere, id ipsum non est necessarium, *l. si quis cum filium, de verborum obligat. in P.* Neque inhibite sunt nuptiæ, cum alumna, *l. si quis alumnam suam, 26. de nuptiis, lib. 5. C. tit. 4. §. eadem, quib. manum. non lic.* cum tamen cum adoptiua filia prohiberentur. *§. hæc adeo, de nupt. apud Iustinianum.*

DE PERSONIS SVI VEL ALIENI IVRIS, LIBER. XI.

De libertate & seruitute in genere.

CAP. I.

- 1 Continuatio libri, & quod
Vnum genus hominum omnium natura.
- 2 Hominum diuisio in liberos, seruos, ingenios, libertinos, & qui.
- 3 Libertas quid.
- 4 Seruus duplex, corporis & animi.
- 5 Vis cogit, & errare licet.
- 6 Vis quid.
- 7 Captos occidere licet, sed humanus actum, vitam conseruando eisdem.
- 8 Seruus quomodo iuris & iurisdictionis sit, eod.
- 9 Seruus quomodo contra naturam, sed non contra ius naturale.
- 10 Ius naturale quomodo dicendum immutabile.
- 11 Ius civile, & naturale esse, & quomodo.
- 12 Seruus iuris gentium, & iuris civilis quomodo.
- 13 Serui sunt, & nascuntur.
- 14 Seruus impius, qui se ob pretium venundari passus est.
- 15 Seruituti mori preponenda, & exempla eorum, qui mori elegerunt, potius quam seruire.
- 16 Libertas inasistibilis res, nihilque infelicitis seruitute.
- 17 Ius dominandi in seruos quibus rationibus probet Aristoteles.
- 18 Seruus & liberi quidam natura, quidam civili iure: & vile seruire aliquibus.
- 19 Libertatis statum non est iure prohibitum.
- 20 Libertas vera, obedire bene præcipientibus, & legibus, eodem.
- 21 Dominatio & seruitus, in liberis personis potestas dicitur. Breuis narratio tractandorum.

UPERIORIBVS † libris personas, veluti nascentes, & ex prima origine, satis distingui admonimus: nunc postulat ordo, vt eadem veluti natas, per accidentia, quæ extrinsecus accidunt, perpendamus: ex quibus status illarum naturalis iure gentium, vel civilis, vel imminuitur vel impeditur. Itaque omnium hominum vna & eadem nascendi & moriendi conditio naturalis: *Sapient. 9.* ratione quoque status naturalis, vnum & idem erit genus, quod aliud nomen ab initio preiprium nõ habebat. † Quando † autem cepit ille status subici, ceperunt distingui etiam ex accidente illo, aliis nominibus homines generaliter: nempe, vt qui statu suo pro nutu vt non possent, dicerentur serui: qui vero non fuerunt de sua dignitate delecti, liberi. Sic apparuit libertas vt naturalis, quia prior & antiquior, eo quod ipsi repugnare cepit: & quia quidam dehinc ex seruitute restituti sunt in libertatem, quidam autem nunquam seruerunt, facta sunt tria genera hominum, & totidem generales appellationes: aliique ingenii dicti, qui nunquam seruerunt, nec eorum parentes: alii serui, qui seruiunt alii liberi, id est, liberati, relati ad patronos: vel ad ingenios libertini, quibus oppressa per seruitutem libertas, restituta est, *Ulpianus in l. manumissiones, l. de iust. & iur. lib. 1. P. tit. 1. §. ius autem gentium de iur. nat. apud Iustinianum, lib. 1. §. 1. de libe. n. §. 1. de iur. person. Martian. in l. & seruorum, §. de stat. homin. libr. 1. P. tit. 5.* Verum libertatis nota & macula quædam inter ingenios remanet, vt pote ob receptum beneficium, illis a quo acceperint, nempe patronis & eorum successoribus valde deuinctis, vt Horatius de se dixerit ideo, *lib. 3. serm. Satyr. 6.*

Quem rodunt omnes liberino patre natum.

Cognoscimus autem ex finitione libertatis, & ex eius substantia, seruitutis & libertorum conditionem, & qualis sit.

† Concipitur † porro illa a Florentino Iuriconsulto, *l. libertas, de statu homin. libro primo, P. tit. 5.* & in iuris civilis institutionibus §. libertas, de iur. person. his verbis: *Libertas est naturalis*

facultas eius, quod cuique facere libet, nisi quod vi aut iure prohibetur. Iuuenalis liberum existimare videtur etiam cum tantum, qui suo arbitrio vivit, Iuuen. Sat. 5.

Tu tibi, inquit, liber homo & regis conuina videris.

Sic Cicero 1. Offic. & in Partit. libertatis proprium ait, vivere vt velis. Item Actio. 6. Politic. c. 2. videtur libertas esse, vt Quibus dicitur in Plutarchus & in Aristot. quoque, veræ vitæ liberum iudicium & liberam actionem esse dixit. Et Perusius,

An quisquam est alius liber, nisi ducere vitam
Cui licet, vt voluit?

Et Cicero pro Plancio, Tabella dat eam libertatē populo, vt quod velint, faciant.

4 ¶ Verba ¶ reliqua finitionis, nisi quod vi aut iure prohibeatur, ostendūt, quod libertas illa minuitur, vel opprimatur, duplicemque seruitutem corporis & animi: vis quippe in corpore in externis, prohibito autem iuris animum potissimū cogit. Vis est maioris rei impetus, qui repellit, vel saltem ex arbitrio, vel commode nō potest, l. 2. de eo quod met. cau. in P. Et Vlp. l. 1. eo. tit. vis necessitas est, contraria alicuius voluntati. Quamobrem capti in bello viamittunt vsū seruitutis, coguntur enim, & vt ait Virgilius 1. Æneid. 2.

Vna salus vltis, nullam sperare salutem.

5 ¶ Qui ¶ enim nobis vim inferunt, possunt iure naturæ vi repelli, Florent. l. 3. de iustit. & iur. P. §. cum arietes. si quadrup. paup. sec. dic. §. qui cum aliter, ad l. Aquil. in P. l. 1. §. vim vi, de vi & vi arm. lib. 4. P. tit. 3. qui mortem meliuntur nobis, vt morte afficiantur digni sunt, Caus. l. 4. ad l. Aquil. in P. l. 1. & 2. quan. lic. vnicui. sine iudic. se vindic. in P. cum similit. Et vt ait Ouid. 3. de arte.

Inuice me, fraus est concessa resellere fraudem:

Armag, in armatos sumere iura sinunt.

6 ¶ Quo ¶ factum est, vt captiuos occidere hostes liceret: tamē humanitate Cæsarum & eorum qui cæperāt, vita donati, §. serui autem. de iur. perso. l. libertus, §. si. de stat. hom. Nam vt dicebat Pyrrhus apud Cicero. 1. Offic.

Quorum virtuti belli fortuna pepercit,
Et nos parcere equum est.

Ita iuris gentium dicta fuit seruitus, ean. ius gentium, 1. dist. in l. manumissiones, 4. de iustit. & iur. P. l. si id quod, 64. de cond. ind. lib. 12. P. tit. 6. §. seruitus autem est, de iur. perso. libertas, l. 4. §. seruitus, de stat. hom. §. ius autem gentium, de iur. nat. gentium, inquam, quia humanitate illa fere omnes gentes vti soleant: at iuris, quod iustum nature & æquum est, vt ei, qui potuit vitam adimere, vitæ fructus & operas debeas. ¶ Sic ¶ enim, contra naturam quidem libertatis est seruitus, d. l. libertas, §. seruitus, de stat. homin. & d. §. seruitus, de iur. perso. cum similit. quia natura liberi nascimur, §. ius autem gentium, de iur. nat. l. manumissiones, de iust. & iur. P. sed non est contrarius naturalis: nam qui abutitur sibi concessa potestate, indignus est ea, & priuari debet, c. privilegium 11. q. 3. c. posse aquam, §. his ita, 24. q. fin. c. ubi ista, & c. gesta 84. dist. in l. Innoc. 3. in c. tuarum, c. 11. de privileg. lib. 5. Decretal. tit. 33. l. auxilium, de minor. Neque naturalia omnia quæ sunt, incorruptibilia vel immutabilia sunt. Quinimo, sicut naturale est nasci: sic contrarius aduenientibus causis, naturale est per easdem causas corrumpi, l. nihil tam naturale, de regul. iur. P. l. 1. eo. tit. apud Gregor. ¶ Atque ¶ in iure naturali & illud obferuo, ius naturale esse immutabile, §. sed naturalia, de iur. nat. gen. & iur. qu. andiu ius remanet, hoc est, quandiu iustum illud naturale habet rationes & æquitatem, quibus iustum dicitur: veruntamen & mutabile erit, quando subductis columnis rationis & æquitatis, iustum dissoluitur. Quod accidit, quando rationes, quæ æquum statuebant, aliis subortis causis nouis, incipiunt minui, & superantur alia maiori æquitate: vt si quod antea proderat, alio adminiculo incipiat esse nocivum & perniciosum, Alex. 3. in cap. dilecti filii, cap. 8. & c. suggestum, cap. 9. de decim. lib. 3. Decret. tit. 8. cap. quid per nouale, de verborum significat. vel si mali exempli fiat, veluti dum Ezechias comminuit serpentem æneum, 4. Reg. cap. 10. qui antea summæ venerationis fuerat, Numer. 21. quia in idolatriam inciderat populus. ¶ Sic ¶ ciuilis ratio, iura naturalia nō corrumpit: naturalis alia opposita, si maior, & tollit, & corrumpit, l. eas, de ea. dimini. Quemadmodum etiam & ciuilis ratio, quæ naturalem habet causam, fere semper comitem. Ratio enim vix dici potest, quæ naturalis non sit, quæ tamen non semper, quod naturæ communi congruit omnium, considerat, se aliquādo tantum societatis alicuius ciuilis causam, vt quæ commodius alicuius vita instituat, habita ratione mortum presentis loci, & eius quod ibi sæpius, quam alibi communiter inter homines contingit. In-

deque ius ciuile, quod proprium cuiusque ciuitatis, hoc est, quod maxime conformatum est ritibus, & moribus receptis in ciuitate, partim cū iure naturæ consentit, Vlp. l. ius ciuile, 6. de iust. & iur. P. veluti cum seruitute æquitatis, & iustitiæ & iuris, vnde tantum iustum: nec tamen per omnia ei inferuit, id est, nō omnino secundum vniuersalem æquitatem naturalem statuit. Necessitas quippe societatum, interdum iubet ab ea æquitate deflectere, vt propter frequentiam criminum, augeri pœnas, aut propter mores sæuiores, & barbaros durius statui: interdum cōtraria causa minui, & aliter hic expedit, aliter alibi leges temperare. Quæ omnia tamen, etsi diuersa in locis diuersis & contraria, iusta nihilominus sunt & æqua: sed diuersa ratione, & secundū quid, non secundum generalem considerationem iuris naturæ in abstracto, sed secundum ius naturale in concreto, & pro conuenientia subiecti, cui nomotheta iustum præscribit. Vt non dubitem ius naturale & in iure ciuili esse, verum in illo cōcreto appellationem ciuilis dominari. Et tamen si sanctiones ciuiles nō sunt consonæ rationi, ius non faciunt, quantumuis ita nominentur, sed corruptelam: si autem consentiant cum ratione, cum ea naturalis sit, ius quoque ciuile, & naturale hoc modo erit, & in concreto dici poterit, & ratione contradictionis ad illam vel illam ciuitatem, ius naturale, & ciuile quoque. ¶ Ea ¶ ratione seruitus & iuris gentium est, & iuris ciuilis, nec cōtrariari hanc iuri naturali, sicuti aliqui absolute perperam rati sunt, arbitror: ratio enim naturalis recipit, sui esse defensorum, vimque repellere, l. 3. de iust. & iur. cum similit. sup. citatis, & aduersum nocentes, bellum, vt ad bona cogatur, iuste & rite mouere, l. ex hoc iure, eo. §. ius autem gentium, de iur. nat. Vlpia. l. hostes, 24. de capti. lib. 4. §. P. tit. 15. Recipit quoque humanitatem, recipit & beneficiorum retributionem, l. sed est, §. consuluit, de pet. hered. in P. l. Attilius, de don. P. recipit igitur ex istis natam seruitutem. Et quia is non genuisset liberos, qui captus fuit, si fuisset occisus, debere non tantū seipsum, sed & suos conseruato, non erit valde difficile colligere. ¶ Vnde ¶ serui & nasci, & fieri dicuntur, §. serui autem, de iur. perso. §. 2. de ingenu. l. partum, C. de rei vind. sunt captiuitate, & aliis modis, de quibus cum de seruis agemus: nascuntur, qui ex illis nati sunt. ¶ Quibus ¶ alia species iuris ciuilis Romani accessit seruiturum, eorum qui tantum beneficium naturæ continentis libertatis, ad pretium participandum se venundari passi sunt, maiores viginti annis, d. §. serui autem, l. i. quib. ad liber. procl. non lic. P. l. si ministerium, & l. non ideo, de liber. cau. C. ploris facientes pretium vile, quam seipsum, Et vere certe isti serui natura, cum seruilem spontaneum habeant, & imminutum a ratione animum. Nam etsi iniquum est, liberum asseruisse eum, qui seruitus est, longe iniquius tamen seruum sanxisse, qui liber est, ait Aristot. proble. sect. 29. q. 13. Brutis isti insipientiores, quæ seruitutem quoque abhorreant, bestia quippe, vt ait Cic. 5. de finibus, quas delectationis causa concludimus, cum copiosius alantur, quam si essent liberae, non facile tamen patiuntur sese contineri. ¶ Dixeritque ¶ qui bene philosophati sunt, seruitutem mortem præferendam, vt Cic. Philip. 10. & 11. Offic. Eaque ratione Dardanix mulieres, seruitutem credebant miseriam turpissimam, filios pueros, quos in vlnis batulantes, in gurgitem fluminis, ne in hostium potestatem venientes seruirent, proiecerunt, acclamantes, Vos certe non seruietis. Sic Xanthii se & suos petius combusserunt, quam Bruto captiui se dederent, teste Philone Iudæo, si. quod omnis prob. lib. sit. Et mulieres Celticæ ex Cennis deuictis ab Antonino, captiuae elegerunt potius mori, quam seruire, Xiphil. ex Dione, in Antonino Caracalla. ¶ Inæstimabilis ¶ res libertas habita merito, §. sed cum 14 libertas, qui & a quib. manu. lib. non fiant, l. libertas, de reg. iur. P. nec gratius quicquam libertate præstari potest, l. Paulus, de fideicom. libert. in P. Sicuti, vt ait Cicero Philip. 2. 10. & Seneca epist. 72. nihil infelicius seruitute, vt etiam ea morti comparetur, l. seruitute, de reg. iur. l. cum hic status, §. 1. de don. int. vir. & vxor. & serui pro nullis habeantur, l. quod autem, de reg. iur. ¶ Pluribus ¶ Aristoteles 15 lib. 1. Politic. cap. 3. & 4. firmat ius dominandi in seruis, & docet graue non videri oportere, si quis eius, qui vim afferre potest, & potentia præcedit, seruus fiat, & subditus is qui vim patitur: quod semper id quod superat, est in excellentia alicuius boni, ex quo fit, vt vis non absque aliqua virtute esse videatur. ¶ Atque ¶ seruos quosdam esse secundum naturam, alios liberos: & quibusdam expedire, & conducere, & professe seruire, qui se regere nesciant. Imo naturam seruilia quædam corpora ideo robustiora fecisse ad necessarios vsus, alia vero ad ea inutilia. Et natura quidem omnia corpora virtute præstantia, & animo nobilia facere, & ex bonis & rationalibus homines similes generare vult, sed plerumque

plerumque non potest: necessariumque ideo in naturæ conseruatione humana, vt alii obediant: alii præstant, alii imperent & dominentur, alii seruiant. Sic enim mutuo membra se fouent, & qui ingenio pollent & sagacitate, imperio, & sanctione, & gubernatione, hebetes & improvidos ab errore, lapsu, damnove præseruant: qui vero iuuantur, mutuo officia & obsequia rependunt. Quocirca qui vitis seruescunt, & illis nolunt abire: nec monita prudentum, & rationis, quæ in arce animæ imperat perficiunt: et si corpore aliis non seruiant, tamen vere serui & maicipia vitiu non sunt, ab illis superati. A quo enim quis superatus est, illius est seruus, vt ait D. Petrus, 2. P. 2. Edidit librum eius argumenti eruditum Philo Iudæus, Quod omnis probus liber sit: ea ratione, & omnis improbus & delictis scatenus seruus, non habita ratione externæ dominicæ potestatis, vel libertatis. Idipsum quoque recte probat multis Perlius Satyra 5. Et veram libertatem a sapientia, quam nec prætoris erat stultis dare vindicta, nec veram libertatem, quam seruis pilea donant. Idipsum & ex Stoicorum rationibus exornat Cicero in pen. paradox. § 4. ad Herennium. & qui facit peccatum, seruus est peccati, D. Ioannis, cap. 7. Et Aristoteles lib. 2. Rhet. ad Theod. cap. 2. sententiam illam adfert, Nullum hominum esse liberum: nam aut fortuna, aut pecunia seruit. Quamobrem ¶ ex fictione, libertas seruum necessarium accipit, vt nõ liceat quod iure prohibetur. Sic Perlius Satyr. 5.

Vindicta postquam meus a prætoris recessi,
Cur mihi non liceat, in sit quodcumq; voluntas,
Excepto, si quid Masuri rubrica vetauerit?

Et quæ leges fieri prohibent, ea in nostra potestate non censentur, si ius, de conditio. in situr. habetque lex vim cogentem imperio, l. legis virius, de legib. sed ad bona: vnde vis proprie non dicitur, nec improba, imo libertatis veræ conseruatric, & libertatis per vitia læsa, medicina vitiuorum, & pharmacium. Immoderata quippe libertas, iam ex eo quod immoderata est, ad morbū peruenit: nimium enim omne & excessus vitiosa est, in medio natura rei: Vt in corpore sua crasi temperato, dissolutio illius, & defectus, & excessus morbus est. Atque ingenium animusque dum subabatur libertate, videtur iam oblectas, & seruus præter naturam: si quidem seruitus est obedientia fracti animi, & abiecti arbitrio suo carentis. Ideo vt non culpatur Chirurgus, vel medicus, dum salutis ægroti sollicitus, impatientem doloris & curæ ægrotum, & pati & sumere pharmaca medicata, nouaculaque & ferrum cogit: sic nec magistratus vim inferre dicitur, vel libertatem opprimere, qui leges exsequens, ferrum, & pœnas, metum, & coactionem infert improbis, vt meliores reddantur, & a seruitute voluntaria respiciant, restituanturque sanæ libertatis: nec iuris executio iniuriam habet, l. quemadmodum, §. magistratus, ad leg. Aquiliam, lib. 9. P. l. iniuriarum, §. 1. de iniuriis, in P. Vera, inquit Plutarchus lib. de discret. adulator. & amici, & amica libertas peccatis imminet, salutem ac medicam adferens molestiam non secus ac mel, quod videri solet ac repurgat, alioquin iucundum & visile. Sicut igitur omnis humana creatura, prona est ad malum ab adolescentia sua, Genes. 3. & vanitati subiecta est, ad Roman. 8. Ecclesiast. cap. 1. ita vere natura serui homines sunt, et si liberos se putent. Et quo magis eo in statu proficiunt, tanto amplius a libertate vera deficiunt. Et stulta est illa libertas, seu vere perniciofa seruitus eorum, qui legem bene docentium præscripta excutiunt & dissolunt: nam illa est libertas ferina & indomita, vt Job. capit. 11. annotat, dum ait, Vir magnus in superbiam erigitur, & quasi pullum onagri, se liberum natum putat. Contra vitius est libertas perfecta a D. Iacobo 1. cap. dicta, eo quod quis sine coactione legis recta perficit, & qui metu legis recta faciunt, sub seruitute legis quidem sunt. Item qui principibus, præceptoribus, Deoque recta momentum parent, in illorum potestate seruiunt, sed illa seruitus ratione vitii est, & libertatem operatur. Quamobrem ¶ ista dominatio, & seruitus in personis, quæ liberæ sunt, potius dicitur potestas. Itaque primum de liberis istis personis, potestateque earum, & de nominum diuersitate, potestatis ratione: postea Deo fauente, & de seruorum nomenclatura, & de personis, quæ ex illis considerationem aliam ab ingenis recipiunt.

De potestate in liberis personas.

Cap. 2.

- 1 Potestate alterius eget, qui se iuri & defendere nequit.
- 2 Personarum quædam sui, quædam alieni iuris.
- 3 Potestas, & potentia quid.
- 4 Potestatis nomen quia consistit.

- 5 Potestas alia publica, & alia priuata.
- 6 Publica & priuata potestatis species.
- 7 Potestatis omnis priuata per ordinem necessitas, & historia consequentia repetita.

Naturæ prima lex est, ¶ teste Plutarcho, vt qui ipse se tueri non possit, eius ad eum redeat imperium natura, qui possit. Quamobrem & iuri naturæ consentaneum est, qui se regere non possint, ab aliis se regi patiantur. ¶ Hinc ¶ ex personis quædam sui iuris esse, quædam alieni dicuntur, id est, quædam suæ potestatis & arbitrii sunt, aliæ in alterius potestate, §. 1. de iis qui sunt, sui vel alieni iur. l. i. eod. in P. ¶ Potestas ¶ a potestate, ea autem secundum Speusippum lib. de definition. Plato. est id, quod per se ipsum est efficax: habitus, inquam, quo potentes efficiuntur, excellentia in dicendis seu agendis. ¶ Et ¶ ita potestatis verbum late patet, & eoque plura significantur, sed contrahitur ex hypothesi cui accedit: in persona magistratum, designat imperium in persona liberorum, patriam potestatem in persona seruorum, de minimis in aliis copiam & facultatem, vt distinguit Paulus Iurisconsult. l. potestatis verbo, 215. de verborum significat. ¶ Nos ¶ autem hæc clarius alia diuisione concipiemus, vt distribuamus potestatem legitimam in personas, de alia enim nec institutus est hic sermo, in publicam & priuatam. Sic enim legitimum & ius bipartitum est, §. huius studii, de iustit. & iur. & Ulpianum l. 1. §. huius studii, eod. in P. Publicum, ad statum communem pertinet principaliter, & consequenter ad vtilitatem singulorum. Priuatum, ad singulorum principaliter vtilitatem, & consequenter ad totius reipubl. componendam symmetriam, & conseruandam vniuersale corpus. ¶ Ita ¶ publica potestas, quæ publicam in omnes habet auctoritatem: priuata, quæ non in omnes, sed ad aliquos pertinet singulares. Publicum consistit in facris, sacerdotibus principibus, magistratibus populo: priuatum in reliquis. ¶ De ¶ priuata prius agamus potestate, quæ præludia ad publicam docet, & ex qua composita confluat, veluti ex membris, publica: vtraque enim est administratoria & gubernatrix, sed priuata paucorum, publica plurium. Constituamus autem potestatis priuatae in personas species octo, primam circa domesticos, secundam in vxorem, tertiam patriam, quartam tutoriam, quintam curatoriam trinerum, sextam curatorum furiosorum, septimam curatorum prodigorum, octauam dominicam. De quibus omnibus ordine, Deo iuuante, pertractabimus hoc libro: antea tamē harum omnium historiam memorie causa, hac methodo & deductione disce, filo quodam necessitatis & consequentia paucis contextam. In principio Deus optimus maximusque cum hominem Adamum ex limo formasset, & perfectissimum opus perfecisset in sufflando animam, dominum eum totius mundi constituit, & omnia potestati & pedibus eius subiecit, Psalm. 8. adiutoriumque ei simile coniunxit mulierem, Genes. 2. locum diuinæ & humanæ domus. Quocirca ex hac æqualitate nascitur potestas communis marito & vxori in domesticos, secundum cuiusque sexus munera. 2. Sed quia mulier prima abusa est hac libera cõmuni potestate, & perniciem molita sibi viroque, facta est in posterum subdita viro a Deo, Genes. 3. Ideo nata est maritalis potestas. 3. Et quia retenta est coniunctio vtriusque, & liberi nati sunt, Cain & Abel, edoctusque vel ipso scelere parricidii Abelis, Gen. 4. Adam pater, vt continerentur & erudirentur iuueniles animi, vtque natis patres prospicerent, recte cautum est sub potestate parentum esse debere filios, parentum inquam masculinorum, non femininarum matrum: quia & illæ, vt dictum, sui iuris non erant, sed mariti: & quæ suæ potestatis non est, alios non potuit habere in potestate, l. sic eximet, ad l. lul. de adm. in P. Eaque ratione quia magis audent iuuenes, potestate etiam maior in vitam & necem contumaciamque liberorum, parentes a lege aliquando, vt videbimus, donati sunt, & onerati quoque, vt eorum curam sedulo agerent, instruerent, & alerent. 4. Ceterum quia fieri non potest per rerū naturam, vt quod prius natum est, prius non intereat, vel vt perpetuo filiis parentes superessent, & aliquando præmature filiis adhuc infantibus, diuque illi parentum maxime indigent ope, e vita tollantur: permiserunt leges, parētibus etiam morientibus hac potestate quosdam in locū sui subrogare, qui filios tueantur, vnde & tutores dicti pupillorum, §. 1. de tutel. Quod si hoc prætermiserint, magistratus ex legis præscripto officium imitantes paternum, suppleant & dant feminis vsque ad 12. annum, masculinis ad 14. 5. Sed quia minores 25. annis, et si post 12. & 14. annum suæ potestatis sint, tamen in negotiis contrahēdis decipi possunt, paterna legis procuratio adhuc istos